

საბოლოო ჯამში, განსახილველი გადაწყვეტილება დომინანტურად გამართულად უნდა ჩაითვალოს, თუმცა იმ აუცილებელი შენიშვნის გათვალისწინებით, რომ უზენაესი სასამართლო არათანმიმდევრულად და ხშირად ბუნდოვნად ასაბუთებს დასკვნებს საქმისთვის აუცილებელ სამართლებრივ საკითხებთან დაკავშირებით.

ნინო ქავშიბაია

სასამართლოს მიერ დივიდენდის განაწილების დავალებების შესაძლებლობა შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებაში

1. პარტნიორთა კრების მიერ მოგების განაწილების თაობაზე გადაწყვეტილების არმიღებას უნდა გააჩნდეს ლეგიტიმური სამეწარმეო მიზანი და აღნიშნული მიზანი უნდა ამართლებდეს პარტნიორის ყველაზე მნიშვნელოვანი უფლებების – მოგების მიღების უფლების შეზღუდვას.
2. სასამართლო საზოგადოების პარტნიორთა კრების დისკრეციის (განაწილდეს თუ არა მოგება) ფარგლებში შეიძლება შეიჭრას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც მოსარჩელე უთითებს პარტნიორთა კრების მხრიდან უფლებამოსილების არამართლმომიერ გამოყენებაზე.

მეწარმეთა შესახებ კანონის მე-8, სკ-ის 115-ე მუხლები

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 6 აპრილის გადაწყვეტილება № ას-552-527-2016

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელე და მოპასუხე წარმოადგენდნენ მოწილეებს შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებაში. მოსარჩელის წილი კომპანიაში შეადგენდა 25%-ს, ხოლო მოპასუხე ფლობდა შპს-ს 75%-იან წილს. მოპასუხე ამავდროულად იყო საზოგადოების დირექტორიც.

2014 წლის 30 მაისის პარტნიორთა კრებაზე განიხილეს მოპასუხე კომპანიის 2013 წლის წლიური შედეგები და დივიდენდების განაწილების საკითხი. დადგინდა, რომ საწარმოს 2013 წლის გასანაწილებელი მოგება შეადგენდა 32 324 ლარს, მაგრამ არასწორი აღრიცხვიანობის გამო საწარმოს დაერიცხა დამატებით 20 270 ლარი და სანქცია-საურავი 15 000 ლარი, რაც 2013 წელს საწარმოს წაგებაზე მიუთითებდა. თუმცა, მოსარჩელისთვის არ წარუდგენიათ რაიმე საბუთი, რაც დაადასტურებდა დამატებითი საგადასახადო ვალდებულების დაკისრების ფაქტს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, მოსარჩელე მიიჩნევდა, რომ ზემოთხსენებული მოსაზრება არ შეესაბამებოდა სინამდვილეს და, შესაბამისად, ბათილი უნდა ყოფილიყო პარტნიორთა კრების ოქმიც. მოსარჩელის მოსაზრებით, მოპასუხე კომპანიის დირექტორს უნდა დაჰკისრებოდა დივიდენდის განაწილების ვალდებულება.

II. საქალაქო და სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობა

ზესტაფონის რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილებით მოსარჩელის სარჩელი დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ; ბათილად იქნა ცნობილი პარტნიორთა კრების ოქმი. სარჩელი არ დაკმაყოფილდა იმ ნაწილში, რომელიც ეხებოდა პარტნიორთა კრების მოწვევასა და 2013 წლის დივიდენდის განაწილების დავალებების დავალებულებას. რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრა მოსარჩელემ.

სააპელაციო სასამართლომ გააუქმა ზესტაფონის რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება დივიდენდის განაწილების დავალებულებაზე უარის თქმის ნაწილში და მოპასუხე შპს-ს დაავალა მოსარჩელეზე დივიდენდის სახით 8 081 ლარის გაცემა.

სააპელაციო პალატამ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის (შემდგომში – კანონის) 1-ლი მუხლის მე-2 პუნქტზე, მე-2 მუხლის პირველ პუნქტზე, 44-ე მუხლის მე-3 პუნქტსა და 46-ე მუხლზე დაყრდნობით განმარტა, რომ პარტნიორის ინტერესი, როდესაც იგი ხდება საწარმოს განსაზღვრული წილის მესაკუთრე, სწორედ დივიდენდის სახით საწარმოს მოგებიდან მისი წილის პროპორციული მოგების მიღებაა.

სააპელაციო პალატამ აღნიშნა, რომ კანონი არ შეიცავს აკრძალვას, რომლის თანახმადაც დივიდენდი მხოლოდ პარტნიორთა კრების გადაწყვეტილებით შეიძლება განაწილდეს. სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრებით მოცემულ შემთხვევაში კანონის ასეთი განმარტება უსამართლო და არაპროპორციულად შემზღვეველი იქნებოდა. სასამართლოს შეფასებით, საწარმოს დომინანტი (75% წილის მესაკუთრე) პარტნიორის გადაწყვეტილებით, არ განაწილებინა საწარმოს მიერ მიღებული მოგება დივიდენდების სახით, უკანონოდ იზღუდებოდა მოსარჩელის საკუთრების უფლება საწარმოს მოგების 25%-ზე (რაც შეადგენდა სწორედ 32 324 ლარის 25%-ს, 8 081 ლარს).

უზენაესი სასამართლოს განჩინებით მოპასუხე კომპანიისა და მისი დირექტორის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა; გაუქმდა ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდა იმავე სასამართლოს.

სააპელაციო სასამართლომ უდავოდ დადგენილად მიიჩნია, რომ მოსარჩელეს კრების მოწვევის უფლებამოსილებით არ უსარგებლია. გამომდინარე აქედან, სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სასამართლოს არ ჰქონდა უფლება, მიეღო გადაწყვეტილება მოპასუხე კომპანიის პარტნიორთა კრების მოწვევისა და დივიდენდის განაწილების თაობაზე, ანუ სასამართლოს არ ჰქონდა უფლება, ჩარეულიყო საწარმოს შიდასამეურნეო საქმიანობაში.

III. საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობა არ პასუხობდა დაზუსტებულ სასარჩელო მოთხოვნას, რამდენადაც დაზუსტებული მოთხოვნით მოსარჩელე ითხოვდა 2013 წლის წლიური ანგარიშის განხილვა-დამტკიცებას და მხოლოდ მოგების არსებობის შემთხვევაში – მისი დივიდენდების სახით პარტნიორებს შორის განაწილება-არგანაწილების თაობაზე გადაწყვეტილების მიღებას.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების პარტნიორთა ქონებრივი უფლებებიდან ყველაზე მნიშვნელოვანია მოგების წილის (დივიდენდის) მიღების უფლება.

¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 6 ივნისის გადაწყვეტილება, საქმე №ას-1328-1170-2010.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ საწარმოში წლიური მოგების არსებობის შემთხვევაში აღნიშნული მოგების დივიდენდების სახით განაწილება წარმოადგენს პარტნიორთა კრების უფლებამოსილებას და არა - ვალდებულებას; თუმცა, აქვე განმარტა, რომ მეწარმე სუბიექტის საქმიანობის მიზანს სწორედ მოგების მიღება წარმოადგენს და პარტნიორებს გააჩნიათ მოგების არსებობის შემთხვევაში დივიდენდების მიღების ლეგიტიმური მოლოდინი. ამდენად, უმენაესი სასამართლოს შეფასებით, პარტნიორთა კრების მიერ მოგების განაწილების თაობაზე გადაწყვეტილების არმიღებას უნდა ჰქონდეს ასევე ლეგიტიმური სამეწარმეო მიზანი და აღნიშნული მიზანი უნდა ამართლებდეს პარტნიორის ყველაზე მნიშვნელოვანი უფლების - მოგების მიღების უფლების შეზღუდვას.

საკასაციო პალატამ ასევე მიუთითა, რომ სასამართლო საზოგადოების პარტნიორთა კრების დისკრეციის (განაწილდეს თუ არა მოგება) ფარგლებში შეიძლება შეიჭრას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც მოსარჩელე პარტნიორთა კრების მხრიდან საკუთარი უფლებამოსილების არამართლზომიერ გამოყენებაზე უთითებს. კერძოდ, მოსარჩელე პარტნიორი სარჩელში უნდა უთითებდეს ისეთ გარემოებებზე, რომლებიც სასამართლოს შეუქმნის ვარაუდის საფუძველს პარტნიორთა კრების მიერ არაკეთილსინდისიერი მოქმედების, მტყუყუების ან პირადი დაინტერესების არსებობის თაობაზე.

საკასაციო სასამართლომ იმსჯელა განსახილველ საკითხზე უფლების ბოროტად გამოყენების ჭრილშიც. პალატამ მიუთითა სკ-ის 115-ე მუხლზე, რომლის თანახმადაც სამოქალაქო უფლება უნდა განხორციელდეს მართლზომიერად, დაუშვებელია უფლების გამოყენება მართლად იმ მიზნით, რომ ზიანი მიადგეს სხვას.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ სამართალ-ურთიერთობის მონაწილე სუბიექტის ნების გამოვლენით არ უნდა ირღვეოდეს პირის ძირითადი უფლებები და სამართლის ზოგადი პრინციპები. სასამართლოს უპირველეს ამოცანას წარმოადგენს სამოქალაქო უფლების მართლზომიერად განხორციელების უზრუნველყოფა.

სასამართლომ მოცემულ შემთხვევაში შეამოწმა თავად კრების გადაწყვეტილება შინაარსობრივი თვალსაზრისით, რათა დადგენილიყო სამეწარმეო ურთიერთობის სფეროს მიკუთვნებული სუბიექტების ქმედების მართლზომიერება.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ პარტნიორთა კრების მიერ 2013 წლის წლიური მოგების განაწილების თაობაზე გადაწყვეტილების არმიღება მიუთითებდა პარტნიორთა კრების უფლებამოსილების არამართლზომიერ გამოყენებაზე.

პალატამ დააკმაყოფილა საკასაციო საჩივარი და მოპასუხე კომპანიის დირექტორს დაავალა პარტნიორთა კრების მოწვევა შემდეგი დღის წესრიგით: 2013 წლის წლიური ანგარიშის განხილვა-დამტკიცება და მოგების არსებობის შემთხვევაში მისი დივიდენდების სახით პარტნიორებს შორის განაწილება-არგანაწილების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება.

ანა ბაიძე

იძულებით დადებული გარიგების ბათილობა და უკუქცევა

1. გარიგების დადების მიზნით პირის იძულება ქმნის როგორც სკ-ის 85-86-ე, ისე 54-ე მუხლის შემადგენლობას, რადგან იძულების განხორციელებით ირღვევა საჯარო წესრიგი.

2. იძულებით დადებული გარიგების უკუქცევისას უნდა მიეთითოს სკ-ის 976-ე და 978-ე მუხლებზე.

სკ-ის 85-86, 976, 978-ე მუხლები

უმენაესი სასამართლოს 2017 წლის 28 აპრილის განჩინება №ას-224-213-2017

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელემ განცხადებით მიმართა ქუთაისის საკრებულოს თავმჯდომარეს და გამოთქვა სურვილი, სადავო უძრავი ქონება (რომელიც მანამდე მოსარჩელეს იძულებით აუქციონის გზით ჰქონდა შეძენილი) უსასყიდლოდ გადაეცა თვითმიმართველი ქალაქისთვის (ქუთაისი). მოსარჩელესა და ქალაქის წარმომადგენელს შორის დაიდო ჩუქების ხელშეკრულება, ქონების მესაკუთრე გახდა თვითმიმართველი ქალაქი. მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა ქუთაისის მუნიციპალიტეტის წინააღმდეგ უსასყიდლო გარიგების ბათილად ცნობისა და სადავო ქონებაზე საკუთრების უფლების დაბრუნების მოთხოვნით. მოსარჩელის განმარტებით, ის დაიბარეს დასავლეთ საქართველოს საოლქო პროკურატურაში და პროკურორი დაემუქრა, რომ თუ ქუთაისი თვითმიმართველობას საკუთრებაში არ გადასცემდა სადავო ქონებას, დააკავებდნენ და პასუხისმგებლობაში მისცემდნენ. მოსარჩელის პოზიციით, საქმის განხილვის მომენტისთვის სავაო უძრავი ქონების განადგურებული მდგომარეობა დასაჩუქრებულის მხრიდან მჩუქებლის მიმართ გამოვლენილი უმადურობაა, რის საფუძველზედაც ჩუქება უნდა გაუქმდეს, სკ-ის 529 მუხლის მიხედვით. მოპასუხემ მიუთითა, რომ მოთხოვნა ხანდაზმულია. ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ გადაწყვეტილებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, რაც სააპელაციო წესით გაასაჩივრა მოსარჩელემ. სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით მოსარჩელის მოთხოვნა დაკმაყოფილდა - ბათილად ჩაითვალა განსახილველი ჩუქების ხელშეკრულება და მოსარჩელეს სადავო ქონება საკუთრებაში დაუბრუნდა. სააპელაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა სკ-ის 54-ე, 8 III მუხლებით და მიიჩნია, რომ ყოველთვის, როცა გარიგების ერთ-ერთი მონაწილე არის სახელმწიფო, რომელიც, მისი სტატუსიდან და შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, მიიჩნევა გარიგებაში ე.წ. „ძლიერ მხარედ“, ამ გარიგების დადებისას მხარეთა შორის ურთიერთობაში ნდობისა და კეთილსინდისიერების სტანდარტი ძალიან მაღალი უნდა იყოს, განსაკუთრებით მაშინ, როცა ამკარაა, რომ უმეტესწილად სწორედ სახელმწიფო იღებს სარგებელს გარიგებიდან „სუსტი მხარის“ (კერძო პირის) ხარჯზე. ამიტომ ამგვარი „სუსტი მხარისაგან“ გარიგების ბათილობაზე მითითებისას სწორედ სახელმწიფოს ეკისრება მტკიცების ტვირთი - დაადასტუროს, რომ გარიგება შეესაბამება კანონით დადგენილ წესს, არ ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგსა და ზნეობის ნორმებს. სააპელაციო სასამართლოს შეფასებით, მოპასუხემ ვერ ახსნა, თუ რატომ გაუჩნდა სურვილი მოსარჩელეს - უსასყიდლოდ დაეთმო ქონება, რომელზეც საკუთრების უფლება მოიპოვა კანონიერ

³⁹⁹ საქართველოს უმენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 6 ივნისის გადაწყვეტილება, საქმე №ას-457-436-2015.